

Uiltje van Chris Le Roy

Natuur als inspiratiebron

Tekst: Anky Wolters- van der Werff.

Illustraties: collectie Stichting Jacques van Mourik.

Kunstenaars in Plasmolen

Plasmolense kunstenaars rond Jacques van Mourik vonden hun inspiratie in de hen omringende natuur. Het Groene Water en de Beekweg zijn door bijna elke kunstenaar herhaaldelijk weergegeven. Jacques van Mourik trok veel op met de armoedige bevolking om hem heen, 'natuurmensen' werden ze wel genoemd. Hij schilderde van hen sprekende voorbeelden: heikneuters, houthakkers, bosarbeiders. Dirk Ocker werkte meer vanuit zijn theosofische gevoel, hij gaf het mystieke, geheimzinnige in de Plasmolense bronnetjesbossen weer. Gerard Cox sr., Peter Cox en Joop Uittenbogaard toonden met hun werken een impressie, de sfeer van de Mookerheide en van het vennenlandschap in hun omgeving. Beeldhouwster en grafica Julia van Verschuer

graveerde na de oorlog uit haar herinnering de tuinen en haar ouderlijk huis bij de watermolen tot in detail. Chris Le Roy tekende en schilderde bomen, bloemen en vogels die in zijn tijd in Plasmolen te zien waren. Veel plantensoorten die er destijds groeiden en bloeiden zijn nu niet meer te vinden.

Chris Le Roy en de natuur in Plasmolen

Chris Le Roy volgde naar wens van zijn vader eerst in Breda een opleiding aan de Koninklijke Militaire Academie. Vanuit zijn werk kwam hij in 1915 voor een onderzoek naar Plasmolen waar hij zich als kunstenaar al heel intensief betrokken voelde bij de natuur en waar hij kennis maakte met de kunstkolonie. In 1924 werd hij wegens chronische reuma afgekeurd als

beroepsmilitair. In 1926 kwam hij met zijn gezin in Nijmegen wonen, dichtbij de omgeving waar hij de inspiratie van zijn leven vond. In een gedicht (1955) schreef hij:

*“Wat is het dat mij boeit, dáár in dat land,
langs hellingen en paden en bij de zelfkant
van 't woud, met al die stille en geheime
dingen,
met al die vormen en lijnen, die altijd zingen:
het lied van 't worden, 't zijn, het bloeien en
vergaan ...*

*...Dat land van Kloosterberg, van Sint Jan en
van Sint Maarten,
Dat land heeft ogen, die mij aanzien, ...”*

Voortaan zou Le Roy zijn leven wijden aan de kunst, van jongs af aan zijn eigen wens. Hij tekende zowel landschappen als vogels en planten “met veel aandacht voor het spel van licht en schaduw”, zo staat er beschreven. In 1926 was er van 12 tot 29 mei te Amsterdam zijn “3e Biologische tentoonstelling” met de ‘Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging’, ter gelegenheid van diens 25-jarig bestaan. Deze tentoonstelling werd gehouden in samenwerking met het Zoölogisch Genootschap, ‘Natura Artis Magistra’.

Le Roy was niet alleen schilder, lithograaf en tekenaar, maar ook graficus, dichter en adviseur, aquarellist en pastellist. Als kunstrecensent werkte hij voor de ‘Provinciale Geldersche

Herfsttooi van Chris Le Roy

Bosviool van Chris Le Roy

en Nijmeegsche Courant'. Vanaf 1928 gaf hij tekenles op scholen in Doetinchem en Zetten en op de Nutskweekschool in Nijmegen.

Natuur is het hoofdmotief in het werk van Chris Le Roy. Als kunstenaar vond hij zijn onderwerpen in Plasmolen. Het liefste ging hij naar de Sint Jansberg om er de flora en fauna te tekenen die hij hier om zich heen zag. Hij zat er in de bronnetjesbossen, tussen oude eiken- en beukenbomen en tamme kastanjes. Hij keek naar de ondergrond van koningsvarens, wilde kamperfoelie, dalkruid, salomonszegel en grote veldbies. Langs de paden groeiden bleke zegge, vleugeltjesbloem, hertshooi, boswedderik, boslathyrus en smal longkruid (intussen verdwenen). Le Roy zag hier nog watermunt en zwarte rapunzel (klokjesfamilie) die langs de hellingen groeiden, boswalstro en reuzenpaardenstaart. Hij tekende: torenvalken, diverse soorten vinken en spechten, bosuilen, koolmeesjes, ijsvogels, roodborstjes, boomklevers, enzovoort. Veel van die tekeningen dienden tevens als illustraties voor de prachtige

biologische kunstkalenders die hij in de jaren dertig en veertig ontwierp. Het Nijmeegs Museum wijdde in de Waag te Nijmegen in 1954 en in 1960 een tentoonstelling aan zijn werk. Andere exposities waren in Arnhem (1957, 1964) en in Leiden (1984).

Wandelingen in en rond Plasmolen

Rond 1900 schreven bekende wandelaars over de flora en fauna in Plasmolen. J.S. Göbel schreef een "Gids van het mooiste plekje van ons land" (1909). Natuurbeschermers Jac. P. Thijssen (ook van Verkadealbums) schreef omstreeks 1934: "De Jansberg bij Mook, met zijn onmiddellijke omgeving is, botanisch, wel een der rijkste landschappen van Nederland, misschien wel het rijkste". Als jong onderwijzer schreef en tekende hij wandelagboekjes, zoals: "Nu ga ik er eens op uit" (1884-1887 en 1894-1898). Andere wandelaars waren: Herman van Schevichaven, Jacobus Craandijk, Friedrich Gorissen en Klaas Roodenburg. Chris Le Roy gebruikte een aantal van zijn schilderijen en tekeningen als illustraties voor zijn toeristische "Gids naar den Gelderschen Achterhoek" (1937). Bij recreanten vandaag de dag zijn Natuurwandelroutes van IVN nog steeds populair.

Begin twintigste eeuw groeide en bloeide de natuur in Plasmolen uitbundig. Ze had vooral voor kunstenaars in die tijd veel aantrekkingskracht, maar vanaf circa 1905 groeide het aantal toeristen en recreanten gestaag. Na de Tweede Wereldoorlog was 'De Helkuil' nog steeds een "bron van bijzondere flora", ze is echter nooit meer helemaal dezelfde geworden. (vanaf 2000 niet meer toegankelijk voor publiek).

Dichter en letterkundige Louis de Bourbon voelde eveneens de schoonheid van Plasmolen. Gedurende de oorlogsjaren was hij burgemeester van Oss. Wegens zijn verzetswerk destijds kwam hij als onderduiker bij Jacques van

Mourik terecht. In 1948 trouwde hij met diens dochter. (Van hem is ook het gedicht voor het oorlogsmonument op de begraafplaats in Mook). In 1946 schreef hij dat rond de eeuwwisseling op de Sint Jansberg nog waterlelies op de vijvers dreven en dat er koningsvarens, orchideeën, kamperfoelie en lelietjes-vandalen bloeiden. Langs de paden stonden maagdenpalm, anemonen, aronskelken en speenkruid. Het was "een enclave wilde, ongerepte natuur waar herten, reeën, vossen en dassen een ongestoord bestaan voerden. ...".

Chris Le Roy werd er dusdanig door gefascineerd, dat hij hier, ondanks veel pijn en ongemak na een noodlottige val in 1946, toch bijna dagelijks nog kwam.

Gele Morgenster van Chris Le Roy

Bronnen en literatuur:

- Nijmeegs Katern, oktober 1996 (door Margreet Janssen Reinen) [1]
- Nijmeegs Katern, oktober 2013. (door Heleen Regenspurg) [2].
- Rond De Grenssteen nr.2 (1987) p.13 en 16, nr. 3 (1987) en nr.13 (1989).
- Regiodiek (4 april 2000) 'Terug naar de basis' nr. 83.
- Lexicon Stichting Jacques van Mourik, Margreet Janssen Reinen,

Expositie in KunstLokaalMook:

Rijksweg 86, 6585 AH Mook.
Schilderijen van Marian van Lookeren en beeldhouwwerk van Maaïke Plomp van 5 t/m 26 september 2021. Elke zondag van 11.00-16.00 uur. Gratis entree. Parkeren op het Raadhuisplein.
Informatie: www.stichtingjacquesvanmourik.nl